

Mladá fronta DNES, 11.10.2007

Klausův soupeř z USA

VÁCLAV DOLEJŠÍ

KDO JE JAN ŠVEJNAR? Před deseti lety mu Václav Havel nabízel křeslo premiéra po Klausovi. Teď pětapadesátiletý ekonom okouznil poslance ČSSD, kteří hledají svého kandidáta pro prezidentskou volbu. Může porazit v souboji o Pražský hrad Václava Klause?

Praha - Čechoameričan Jan Švejnar už měl jednou Václava Klause nahradit – ve funkci premiéra, když v roce 1997 padla Klausova vláda.

Tehdejší prezident Václav Havel vyzval Švejnara, aby se stal předsedou vlády. Na nabídku chtěl kývnout, ale nemohl – v té chvíli ještě neměl české občanství. Premiérem se tak stal Josef Tošovský, tehdejší šéf centrální banky.

Dnes už Švejnar občanství má a situace se po deseti letech opakuje. Americký profesor má být zase tím, kdo vystřídá Václava Klause. Tentokrát na Pražském hradě.

Pokud se na něm jako na společném kandidátovi shodnou ČSSD, zelení, lidovci a komunisté, roli Klausova soupeře hodlá přijmout. „Kdyby mi byla od politiků vyjádřena silná podpora, budu o tom vážně uvažovat,“ říká pětapadesátiletý muž. Mezi dalšími zvažovanými kandidáty (Jiří Dienstbier a Václav Pačes) byl dlouho posledním vzadu, vždyť ho navrhovali zelení, nejslabší strana ve Sněmovně.

To se změnilo tento týden, když se byl osobně představit poslancům ČSSD, nejsilnější straně ve vznikající protiklausovské koalici. Charismatický profesor je hned zaujal.

„Varuje před některými nelogičnostmi vládní reformy, kdy se v argumentech možná v osmdesáti procentech shoduje s našimi ekonomickými experty,“ pochvaloval si po setkání šéf ČSSD Jiří Paroubek ve svém internetovém deníku na aktualne.cz. Podporou liberála chce ukázat moderní tvář strany.

S lyžemi a bez maturity

Švejnarovi se podařilo zbořit několik předsudků u sociálních demokratů – hlavně ten, že je „pravicovým“ ekonomem. Prezentoval se jako kritik rovné daně, na niž podle něho doplatí nejvíce chudí.

Oba jsou sice s Václavem Klausem profesori ekonomie, ale shodnou se v máločem. Vždyť Švejnar patřil k hlavním kritikům ekonomické transformace v 90. letech pod Klausovou taktovkou. Tehdy mu jako svému poradci naslouchal prezident Václav Havel.

Rozdílů s Klausem je víc. Švejnar je eurooptimista, nepopírá hrozbu klimatických změn a líbí se mu Kaplického návrh Národní knihovny. Má za sebou strmou kariéru, je asi nejznámějším českým ekonomem ve světě. V roce 1970, jako sedmnáctiletý, Jan Švejnar emigroval z Československa. Rodiče žili již několik let v Africe, kde otec pracoval jako ekonom pro OSN. Jan se sestrou dostali varování, ať co nejrychleji odjedou, protože přestanou platit pasy. „Sbalil jsem kufr, kytaru, lyže a nočním vlakem jsme odjeli do Ženevy.“ Ze Švýcarska do Ameriky ho zavedla zvláštní náhoda. Za železnou oponu utekl pár dnů před maturitou a bez zkoušky ho nechtěla přijmout žádná evropská univerzita.

S Fukuyamou na koleji

V USA to problém nebyl. Nastoupil tam na prestižní Cornellovu univerzitu, kde získal řadu cenných kontaktů. Třeba na koleji měl pokoj s budoucím známým politologem Francisem Fukuyamou.

Z Cornellovy univerzity se přestěhoval na Princeton. Dnes profesor bydlí v americkém Ann Arbor, kde přednáší na Michiganské univerzitě. A po celém světě radí vládám, jak měnit hospodářství.

Skvělá kariéra kupodivu snižuje jeho prezidentské šance. Hlavně komunistům a levicovější části ČSSD vadí, že v zemi nežil a ani dnes trvale nežije. „Je to jistý handicap. Ale každý má nějaký,“ opatrně říká šéf poslanců KSČM Pavel Kováčik.

Komunisté ho mohu paradoxně nejčastěji vídat, když jednou za dva měsíce Švejnar přijede do Prahy. Hned vedle pražské centrály KSČM totiž sídlí „jeho“ ekonomický institut CERGE, který v roce 1991 Švejnar spoluzakládal. Jde o postgraduální studium amerického stříhu, které má vychovat novou ekonomickou elitu – a vlastně i odpověď na výhrady levicových politiků, že na rodnou zemi zapomněl.

Jan Švejnar (55)

- Narodil se 2. října 1952 v Praze.
- V sedmnácti letech emigroval do Švýcarska.
- Chtěl se věnovat ekonomii, jenže neměl maturitu a na západoevropských univerzitách jej nechtěli přijmout. Proto přesídlil do USA, kde neměli tak přísné požadavky.
- Vystudoval ekonomii na Cornellské a Princetonské univerzitě.
- V roce 1976 začal pracovat jako asistent ve Světové bance. Tam také poznal svou pozdější manželku, ekonomku Katherine Terrel. S ní má syna a dceru.
- Postupně se stal profesorem na třech univerzitách – Cornellské, Pittsburské a nakonec Michiganské. Tam působí dodnes jako ředitel vědeckého institutu. Žije v univerzitním městě Ann Arbor. Do Československa přijel v roce 1990 a stal se poradcem prezidenta Václava Havla. Vytvořil také vlastní projekt ekonomické transformace země.
- Založil a dodnes vede Centrum pro ekonomický výzkum a postgraduální vzdělávání při UK v Praze (CERGE).